

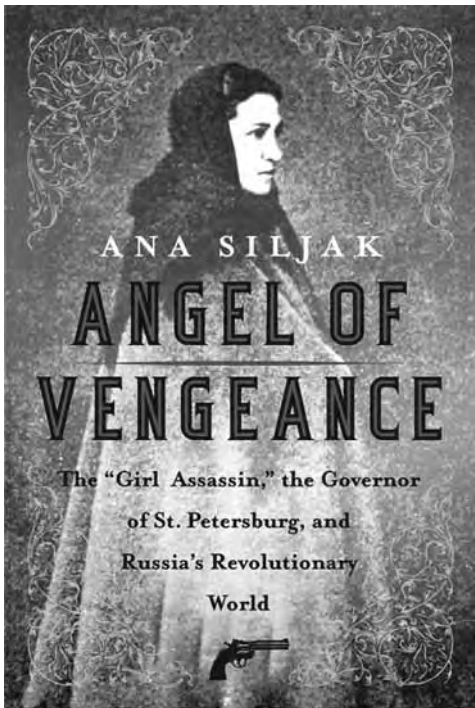
Пише:
Миломир
Никетић

Ошава, децембар 2008.

Млада жена полако прилази градоначелнику, муњевито вади пиштољ испод зимске пелерине и пуца у њега наочиглед запрепашћених посетилаца и споро реагујућег обезбеђења. “Звучи” као сценарио за неки савремени криминалистички филм, али није.

О КЊИЗИ И ОСВЕТНИЦИ. Реч је о историјском догађају и лично-стима које су потом, дуже од века, тема усменог предања, предмет историографских проучавања па чак и позоришних комада. Јануара 1878. Вера Засулич тешко је ранила градоначелника Санкт Петербурга, генерала Трепова да би, у једном од најпознатијих судских процеса у 19. веку, за многе чудом, била ослобођена. Повод за атентат била је генералова наредба да млади затвореник Богољубов буде жестоко ишибан брезовим прутевима зато што није скинуо капу у његовом присуству.

Верином суђењу присуствовао је Достојевски, о њеном случају писали су Тургењев и Енгелс. Оскар Вајлд написао је комад “Вера или нихилисти”, а у септембру и октобру ове године на сцени једног позоришта у Калифорнији играна је нова представа “Вера Вајлд”. Био је то догађај без преседана у царској Русији у другој половини 19. века који је одјекнуо широм света, од Москве, преко Париза, Лондона, Берлина до Њујорка. Рођена племкиња, капетанова кћи, Вера Ивановна Засулич (п)остала је прва руска револуционарна терористкиња и (интер)национална хероина.

“Анђеосвете” насловна сѝрана

Обиман (400 страна), филмски узбудљив, наративно богат, архивски документован историјски роман “Анђеосвете” једна је од читаних књига тог жанра коју је пролетос објавио амерички издавач “St. Martins Press”. У САД и Канади доступна је у многим бољим књижарама, као и интернет на-руџбинама на сајтовима: amazon.com, amazon.ca, chapters-indigo.ca и другим.

АНЂЕО ОСВЕТЕ

Роман Ане Шиљак о њервој руској револуционарној терористкињи

Књига “Анђеосвете” чита се као узбудљиво романескно штиво, али је писана на основу оригиналних докумената, мемоара, писама и других веродостојних историјских извора из Русије, САД и Канаде. “Маштом сам само оживотворила, али не и мењала историјске истине”, каже ауторка Ана Шиљак која, осим енглеског и руског, течно говори и српски језик.

Почетак приче - сам атентат, уствари је средишњица романа. Следи разјашњење: повратак у Верино детињство, студентски радикализам, затворски дани, изгнанство у Швајцарској. Иза романсиране биографије “крију” се дубље анализе социјалних противречности Русије 19. века и “терористичког” радикализма чији је врхунац убиство цара Александра Другог 1881. године.

Вера Засулич, коју је “Анђелом освете” назвао револуционар Сергеј Кравчински, не само да је била прва руска револуционарна терористкиња него и прва која се борила против терористичких метода. Осећала је огромну одговорност према жртвама тероризма, и терористима и онима на власти. Сама је користила реч “терористка”. “Нисам писала књигу да бих објаснила савремени тероризам: свет 21. века умногоме је друкчији од света 19. века. Ипак, сан о бољем животу, нада у праведан живот у миру и без патњи разлог је зашто терористи, историјски као и данас, себе сматрају мученицима. Албер Ками писао је да је све оно за шта је вредно убијати, вредно је и гинути”, објашњава, али никако не и оправдава феномен тероризма Ана Шиљак.

Њеној јунакињи писма су писали Маркс и Лењин, а о њој је писао Троцки (“Интелектуалка старог, радикалног кова на чијој су судбини остали ожиљци марксизма”). Била је један од најжешћих критичара Октобарске револуције “Све што ми је било драго током мог дугог живота срушило се и умрло 1917.” Верине су речи изговорене пред смрт, цитиране и у роману “Анђеосвете”. Умрла је 9. маја 1919. у Петрограду (Санкт Петербургу), у истом граду чијег је градоначелника, покушала да убије четири деценије раније. Читав живот посветила је бољој будућности, схвативши да она никад неће доћи.

О АУТОРКИ И МАТИЦИ. Ауторка књиге “Анђеосвете” је представница друге емигрантске генерације српског (београдског) порекла. Она је професорка руске историје на Квинс универзитету у Кингстону, Онтарио. Теме њених курсева су: Историја цар-

ске Русије, Руска литература и политика: револуција, радикализам и тероризам, Историја европске цивилизације, Савремени Балкан и друге. Докторирала је на престижном Харварду на тему национализма у руским средњим

Ауторка-докторка историјских наука Ана Шиљак

школама у 19. веку. Аутор је више научних радова и књига и један од уредника студија “Прекрајање нација: етничко чишћење у Источној Европи 1944-1948” и “Њујорк Тајмсов преглед 20. века: Балкан”.

Опредељујући се за историју, вратила се словенским коренима. Одрасла је у кући у којој су радо читани Достојевски и Толстој, чији су укућани волели руски балет, позориште. Пре преласка у Канаду предавала је руску и источноевропску историју, као и историју тероризма на два чикашка универзитета. “Нажалост, предајући историју и литературу Балкана увек сам морала да почнем од најоосновнијих појмова јер је Балкан (не само) за младе у Северној Америци – tabula rasa. Један студент ми је признао да често брка Балтик и Балкан. Откривала сам им читав нови (балкански) свет”, објашњава професорка Шиљак.

Распад Југославије изазвао је у њој носталгију за “земљом у којој се увек осећала као код куће”. У детињству је често летовала на Јадрану, а родитељски завичај и сад посећује. Минулог лета тамо је водила децу Тошкета (7) и Наталију (4). Ишао је и Анин муж, такође Американац. “Лепо смо се провели, Београд се пролепшао. Ни-

сам песимиста, верујем да тамо ипак иде на боље”, сматра Ана. Чита дела Андрића, Селимовића, Киша и других. Први је њена “завичајна” историјска личност. (“Историчар и писац који је волео своју земљу, али и знао да уочи и обзнани њене недостатке. Андрићеви романи одишу трезвеношћу, али и лирском сензибилношћу”). Ана Шиљак додаје да, због радних, породичних, родитељских и других обавеза савремене догађаје у Србији не прати како би желела, али да је одрицање од Европе бесмислено. “Будућност Србије и Балкана има европски предзнак”. Залаже се за разуман, “средњи пут” при чему историјске, културне и друге особености остају балканске, али и Балкан постаје европски. Ове школске године има једног студента из Хрватске и једну студенткињу из Босне. “Одмах су ме препознали по презимену и дошли у кабинет да се представе”. У породици је васпитавана по српским обичајима. “Славили смо православни Божић, Ускрс, славу”. У родној Калифорнији одрасла је у емигрантском окружењу. “Пријатељи мојих родитеља били су ми и остали као

род рођени, а њихова деца са којима сам одрасла су ми као браћа и сестре. Чак и у Кингстону, у Канади, где живи тек четири године и где има врло мало наших досељеника већ је стекла пријатеље који говоре српски и чија се деца играју са њеном. А сви заједно су парохијани канадске, а по националном пореклу верника интернационалне, православне цркве Saint Gregory of Nyssa.

НЕШТО САСВИМ ЛИЧНО. Пре скоро 25 година исти новинар је у Математичком институту САНУ у Београду имао част да интервјуише њеног “иностраниг” члана, проф. др. Драгослава Шиљка, првог доктора техничких наука у бившој СФРЈ и члана прве сребрне олимпијске ватерполо репрезентације Југославије 1952. Од 1964. Шиљак је професор на калифорнијском Универзитету Санта Клара. Он је 1969. био један од кључних сарадника Вернера фон Брауна одговорних за стабилност и управљачке системе ракете “Сатурн V” којом су први људи избачени пут Месеца. Четврт века доцније прочитали сте ексклузивни интервју за “Кишобран” истог аутора са његовом кћерком. Шиљак-отац је са београдске Чубуре “слетео” на Месечеве кратере. А кћерка је харвардским докторатом, професорском каријером и књигом-романом “Анђеосвете” већ досегла значајне научно-културне домете.

✦